

माननीय मुख्यमन्त्री एवं आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्री केदार
कार्कीद्वारा अर्थसम्बन्धी अध्यादेशहरूलाई प्रतिस्थापन गर्ने
विधेयकका सम्बन्धमा प्रदेश सभामा
प्रस्तुत गर्नुभएको
वक्तव्य
(आर्थिक वर्ष २०८०।०८१)

२०८०

प्रदेश सरकार

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

कोशी प्रदेश, विराटनगर

सभामुख महोदय,

आजको विशिष्ट राजनैतिक परिस्थितिबिच कोशी प्रदेश सभाको बैठकमा मुख्यमन्त्री एवं आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रीको हैसियतले चालु आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को अर्थ सम्बन्धी अध्यादेशहरूलाई प्रतिस्थापन गर्ने विधेयक प्रस्तुत गर्न उपस्थित भएको छु।

१. यस अवसरमा म नेपाली जनताले मुक्तिको लागि संघर्ष गरेको राजनीतिक इतिहासलाई स्मरण गर्दछु। इतिहासका विभिन्न कालखण्डमा राजनीतिक परिवर्तनका लागि शहादत प्राप्त गर्नुहुने ज्ञान—अज्ञात सम्पूर्ण महान शहीदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। उहाँहरूकै बलीदानीपूर्ण सङ्घर्षबाट प्राप्त संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल र नेपाली जनताको अधिकारलाई संस्थागत गर्न नेपालको संविधानको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्दै "स्वच्छ, सुखी र समुन्नत प्रदेश" को मुल नारा सहित अगाडी बढ्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु।
२. विश्व परिवेशमा देखिएको जटिल आर्थिक अवस्थाको प्रभाव यस प्रदेशमा समेत परेको छ। यसका बावजुद विकास र समुन्नत प्रदेशको यात्रा तय गर्नुपर्ने जिम्मेवारी हामीमा छ।
३. समग्र आर्थिक अवस्थामा देखिएका समस्याहरूको समाधान गर्दै विकास र समृद्धिको यात्रामा अघि बढ्ने कार्य चुनौतिपूर्ण रहेको छ। अर्थतन्त्रका सबै क्षेत्रमा पुँजी परिचालन र लगानीको उत्पादकत्व उल्लेख्यरूपमा बढाई मानवीय पुँजीको निर्माण मार्फत गरिबी निवारणको क्षेत्रमा महत्वपूर्ण कदम चाल्नु आजको हाम्रो आवश्यकता हो।
४. सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा भएको विश्वव्यापी प्रगतिलाई उपयोग गर्दै निजी क्षेत्र र साझेदार निकायसँगको सहकार्यमा कोशी प्रदेशमा लगानी भित्र्याई व्यापक रोजगारी सिर्जना गरी प्रदेशलाई तीव्र विकासको पथमा अगाडि बढाइने छ।
५. आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को आय व्ययसँग सम्बन्धित अध्यादेशहरू प्रदेश सभामा पेश भई प्रदेश सभाले मिति २०८०।०७।२० मा समर्थन र

स्वीकार गरिसकेको परिप्रेक्षमा अध्यादेशमा प्रस्ताव गरिएका राजस्व र व्यय अनुमानको विवरणमा सामान्य परिमार्जन सहित प्रतिस्थापन विधेयक यस सभामा पेश गरेको छु।

६. विशिष्ट परिस्थितिका बिच गठन भएको यो सरकार जनसेवा, जनअधिकारको रक्षा तथा सुशासन र समृद्धिको अभियानमा प्रतिबद्ध रहेको छ । यस क्रममा स्रोत साधनको वितरणलाई सन्तुलित र समन्यायक बनाउन बजेटलाई केही परिमार्जन गर्न जरुरी छ। पूर्व तयारी नभएका आर्थिक तथा प्राविधिक दृष्टिकोणले सम्भाव्य नदेखिएका प्रस्तावित आयोजना एवं स्रोतको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको पुनःप्राथमिकीकरण गरिएको छ। वित्त व्यवस्थापनलाई पारदर्शी र अनुमानयोग्य बनाउनु पर्ने एवं साधन स्रोतको अधिकतम उपयोग गरी समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्दै उच्च दरको आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्नको लागि आवश्यक कार्य गर्नुपर्ने दायित्व हामीमा छ।

सभामुख महोदय,

अब म गत आर्थिक वर्ष २०७९।८० को बजेट कार्यान्वयनको संक्षिप्त समिक्षा प्रस्तुत गर्दछु,

७. गत आर्थिक वर्षको कुल विनियोजित बजेटमा संघीय सशर्त अनुदानमा केही बजेट थप भई कुल बजेट सीमा रु.३९ अर्ब ९२ करोड ७५ लाख कायम भएको थियो। उक्त बजेटबाट संघीय सरकारले निर्णय गरी सशर्त अनुदान तर्फका रु.२ अर्ब १६ करोड ६७ लाख बराबरका आयोजना तथा कार्यक्रम फिर्ता लगेकाले अन्तिम बजेट रु.३७ अर्ब ७६ करोड ८ लाख कायम भएको देखिन्छ।
८. गत आर्थिक वर्षमा संघीय सरकारले फिर्ता लगेको बजेट बाहेक कायम बजेटको तुलनामा ८१.४५ प्रतिशत खर्च भएको थियो। कुल खर्च ३० अर्ब ७५ करोड ८८ लाख मध्ये चालु खर्च तर्फ ७७.६५ प्रतिशत तथा पुँजीगत तर्फ ८४.३३ प्रतिशत खर्च भएको छ ।

९. गत आर्थिक वर्षमा स्थानीय तहलाई रु. ३ अर्ब ५४ करोड ६९ लाख बित्तीय हस्तान्तरण भएको छ।
१०. गत आर्थिक वर्षमा आय तर्फ लक्ष्यको ८५.१० प्रतिशत प्राप्ति भएकोमा आन्तरिक आय तर्फ रु.३ अर्ब ८१ करोड ५३ लाख, संघीय राजस्व बाँडफाँडबाट रु.८ अर्ब ४० करोड ४८ लाख र संघीय अनुदान तर्फ रु.१५ अर्ब ७८ करोड ६० लाख प्राप्ति भएको देखिन्छ।
११. प्रस्तुत प्रतिस्थापन विधेयकका देहाय बमोजिम उद्देश्य रहेका छन्
- (क) मानवीय पुँजी निर्माण मार्फत प्रदेशको आर्थिक तथा सामाजिक रूपान्तरण गर्दै समुन्नत प्रदेशको निर्माण गर्ने।
- (ख) आर्थिक, सामाजिक, मानवीय र भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास गर्दै सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने।
- (ग) प्रदेशको आर्थिक विकास र समृद्धिको लागि कार्यक्रमहरूलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्दै रोजगारीको अवसर बृद्धि गरी गरिबी न्यूनिकरण गर्दै समुन्नत प्रदेश निर्माण गर्ने।
१२. राजस्व संकलनतर्फ कोशी प्रदेश आर्थिक अध्यादेश, २०८० मा उल्लेख भएका कर तथा गैरकर राजस्वको दर तथा दायरालाई यथावत कायम गरेको छ।
१३. सिमान्तकृत तथा अवसरबाट पछाडी परेका वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग र समुदायलाई आर्थिक लाभ पुर्याउने तथा विकास र समृद्धिको चाहनालाई सम्बोधन गर्दै वर्तमान अवस्थामा अर्थतन्त्रमा देखिएका समस्या एवं चुनौतिका सन्दर्भमा अर्थतन्त्रलाई गतिशील बनाइने छ ।
१४. निजी क्षेत्रको मनोबल उच्च बनाउँदै सबल अर्थतन्त्र निर्माणमा योगदान गर्ने दिशामा बजेट तथा कार्यक्रमलाई निर्देशित गरेको छ।
१५. संघीयताको मर्म अनुरूप वित्तीय संघीयतालाई प्रभावकारी बनाउन साधन स्रोतको परिचालनका लागि विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु परेको छ। आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधारको

विकास गर्दै गरिवीको रेखामुनि रहेका एवं विभेद र वहिष्करणमा परेका वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग, जाति र समुदाय लगायत सबै नागरिकको विकास र समृद्धिको आकाङ्क्षा सम्बोधन गर्न उपलब्ध स्रोत र साधनलाई केन्द्रित गरेको छु।

सभामुख महोदय,

अब म प्रतिस्थापन विधेयक प्रस्ताव गर्नुका कारण प्रस्तुत गर्ने अनुमति माग्दछु:

(क) कोशी प्रदेशमा दोस्रो पटकको निर्वाचनबाट सिर्जित विशिष्ट राजनैतिक परिस्थितिका कारण प्रदेश सभामा बजेट प्रस्तुत हुनुपर्नेमा सो हुन नसकी दुई पटक अध्यादेश मार्फत बजेट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा रहेकोले सो बजेटलाई प्रतिस्थापन गर्न यी प्रतिस्थापन विधेयक प्रस्तुत गरेको छु।

(ख) जनताको सार्वभौम प्रदेश सभाबाट स्वीकृत भई प्रदेश सरकारले कार्यान्वयन गर्नुपर्ने बजेट अध्यादेश मार्फत कार्यान्वयन भइरहेकोमा संवैधानिक प्रकृया पुरा गर्न यी प्रतिस्थापन विधेयक प्रस्तुत गरेको छु।

सभामुख महोदय,

संविधानको पुर्ण कार्यान्वयनको लागि प्रदेशका अधिकारलाई प्रदेशका जनतासम्म ल्याउन संघीय संसद र सरकारसँग समन्वय, सहकार्य एवं संबैधानिक व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकार तत्पर छु।

भौतिक विकासका लागि अपरिहार्य रहेको मानवीय विकासलाई यसै प्रतिस्थापन विधेयकका कार्यक्रम मार्फत प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाएको छु।

सभामुख महोदय,

अध्यादेशमा रहेका अधिकतम कार्यक्रमहरूलाई यथावत राखी यस सरकारको नीति र प्राथमिकता अनुसार केही कार्यक्रमहरूमा परिमार्जन र थप समेत गरेको छु। सो को प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु:

१६. कृषि उत्पादन, प्रसोधन तथा बजारिकरणको कार्यलाई प्रोत्साहन गर्न साना किसान तथा उद्यमीहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था मार्फत सहज रूपमा सहूलियतपूर्ण कर्जा उपलब्ध गराउन आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

यसबाट आगामी दिनहरूमा किसान तथा उद्यमीहरूले आफ्नो व्यवसाय प्रवर्द्धनका लागि सहज रूपमा सहूलियतपूर्ण कर्जा प्राप्त गर्ने अवस्थाको सिर्जना गरिनेछ।

१७. प्रदेशमा आसन्न मिल्क होलिडेको अवस्थालाई न्यूनिकरण गर्न उत्पादित घिउ तथा धुलो दुध निर्यात गर्ने प्रयोजनका लागि नीजि क्षेत्रसँग सहकार्य हुनेगरी आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेकोछु। यसबाट हाल निजी डेरीको गोदाममा रहेको घिउ र धुलो दुध निर्यात भई किसानले उत्पादन गरेको दुधले नियमित बजार प्राप्त हुन्छ भन्ने अपेक्षा लिएको छु।
१८. सहकारी संस्थाहरूको अनुगमन तथा नियमनलाई थप प्रभावकारी बनाउनुको साथै समस्याग्रस्त सहकारीहरूको अनुसन्धान तथा छानवीनका लागि विज्ञहरूको सुझावका आधारमा प्रकृया अघि बढाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।
१९. नवप्रवर्तनकारी उद्यम संचालनका लागि युवा तथा महिला उद्यमी लक्षित तालिम, उत्पादन र बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रमको शुरुवात गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेकोछु।
२०. हात्तीको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि हात्तीमैत्री जंगल र कोरिडोरको निमित्त आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु।
२१. प्रदेशका महत्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरू पाथिभरा, बराहक्षेत्र, हलेसी, फाल्गुनन्द, आत्मनन्द, तुवाचुङ तथा खुवालुङलाई प्राथमिकताका साथ पर्यटकीय पूर्वाधार विकास गर्ने कार्य यसै आर्थिक वर्षबाट प्रारम्भ गरिनेछ।
२२. काकडभिट्टा तथा रानी नाकामा सुविधा सम्पन्न विदेशी पर्यटक स्वागत कक्ष निर्माणका लागि आवश्यक बजेट विनयोजन गरेको छु। साथै उक्त स्थानहरूमा पर्यटक प्रहरीको परिचालन गर्नेगरी आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

२३. कोशी प्रदेशलाई पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्न प्रदेशमा रहेका थप पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान र प्रवर्धन क्रमशः गर्दै लग्ने व्यवस्था मिलाएको छु।
२४. "जसको जङ्गल उसको मंगल" भन्ने नारालाई सफल बनाउन जनावरमैत्री वन विकासका लागि वन क्षेत्रमा फलफुलको वृक्षारोपण कार्यलाई यसै आ व देखि अभियानका रूपमा अगाडी बढाइनेछ।
२५. महत्वपूर्ण पर्यटकीय गन्तव्यस्थलहरूको राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रियस्तरमा प्रविधिमैत्री प्रचारप्रसारको कार्य प्रारम्भ गरिनेछ।
२६. वातावरण संरक्षणका लागि "तुइनमैत्री प्रदेश हाम्रो अभियान" भन्ने नाराका साथ प्रदेशका हिमाली र पाहाडी क्षेत्रमा रहेका भौगोलिक कठिनाईलाई सम्बोधन गर्न बैकल्पिक यातायातका साधनको रूपमा स्वचालित तुइनको विकास गरी जनतालाई सहज यातायातको पहुँच उपलब्ध गराउन यसै आर्थिक वर्षदेखि अध्ययनको कार्य आरम्भ गरिनेछ।
२७. "पिउनेको लागि स्वच्छ खानेपानी" भन्ने नारालाई सफल बनाउन पिउने पानीको अभावले काकाकुल भएको धरानलाई सम्बोधन गर्न तमोर नदीको पानी धरान पुऱ्याउनका लागि निजी क्षेत्रसँगको साझेदारीमा यसै वर्ष कार्य प्रारम्भ गरिनेछ।
२८. गत श्रावण महिनाको बाढीले भत्काएका ४ वटा पक्की पुल र झोलुङ्गे पुल पुनः निर्माणका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु।
२९. विगतदेखि रहिआएको बजेट छर्ने परिपाटीको अन्त्य गर्दै २५ लाख भन्दा माथिका नयाँ आयोजना तथा कार्यक्रममा बजेट विनियोजन गरेको छु।
३०. प्रदेश भित्र आवश्यक पर्ने चिकित्सा, इन्जिनियरिङ, विज्ञान, कानून तथा व्यवस्थापन विषयका दक्ष जनशक्ति उत्पादन गरी प्रदेशको विकासमा योगदान गर्न स्नातक र स्नातकोत्तर तहको अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउन बजेट विनियोजन गरेको छु।
३१. प्रदेश भित्रै दक्ष प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गरी प्रदेशको विकासमा योगदान पुऱ्याउने उद्देश्यले कृषि र पशु विज्ञान विषय अध्ययन गर्न चाहने प्रत्येक

- स्थानिय तहका १/१ विद्यार्थीलाई डिप्लोमा तह अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउन बजेट व्यवस्था गरेको छु।
३२. अपाङ्गता क्षेत्रको संवेदनशिलतालाई दृष्टिगत गरी सो वर्गलाई समेत राज्यको मुल प्रवाहमा ल्याउन विभिन्न क्षेत्रका अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि स्थापना भएका स्रोतकक्षाको आवास व्यवस्थापन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरेको छु।
  ३३. बौद्धिक अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरूका लागि संघीय सशर्त अनुदानबाट निर्माण भइरहेको पूर्वाधारयुक्त आवासीय विद्यालयको निर्माणमा प्रदेशको साझेदारी कायम गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।
  ३४. सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी र अभिभावकको आकर्षण बढाउन आधारभूत तहका विद्यालयहरूलाई स्थानीय तहसँग साझेदारीमा नमुनाको रूपमा बालमैत्री विद्यालयको विकास गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
  ३५. कमजोर भौतिक संरचना भएका सामुदायिक विद्यालय तथा क्याम्पसहरूको भौतिक संरचना सुदृढ गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु।
  ३६. ज्येष्ठ नागरिक महिला सशक्तिकरण, लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण र बालविवाह विरुद्धको रणनीति कार्यान्वयन गरी प्रदेशका नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु।
  ३७. विभिन्न तहमा अध्यापनरत शिक्षकहरूको पेशागत क्षमता अभिवृद्धि गरी गुणस्तरीय शिक्षाका निमित्त शिक्षकहरूको वृत्ति विकास तथा शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापमा सुधार गर्न शिक्षक तालिम कार्यक्रमका लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु।
  ३८. प्रदेशमा रहेका विभिन्न भाषा र संस्कृतिको अध्ययन अनुसन्धान संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न राष्ट्रिय विभुति फाल्गुनन्द भाषा संस्कृति अध्ययन प्रतिष्ठानको स्थापना गरिनेछ।
  ३९. क्षयरोगको प्रभावकारी खोज अनुसन्धान तथा सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु।
  ४०. बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम अन्तर्गत १० वर्ष मुनिका बालबालिकालाई निःशुल्क विशेषज्ञ चिकित्सकीय सेवा प्रदान गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु।

४१. प्रदेश सरकार, अन्तर्गतका जिल्ला अस्पतालहरूमा छुट्टै संङ्क्रामक रोग उपचार कक्षको व्यवस्था मिलाइने छ। अस्थायी संरचनाको रूपमा रहेको संङ्क्रामक रोग तथा सघन उपचार केन्द्रलाई अस्पतालको रूपमा सञ्चालन गर्ने गरी शैलजा आचार्य हृदयरोग केन्द्र कोशी प्रदेश विराटनगरको रूपमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ।
४२. प्रदेशमा सेवा प्रदान गरिरहेका महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई प्रोत्साहन भत्ताका लागि बजेट विनियोजन गरेको छ।
४३. साझेदार संस्थासंगको समन्वयमा इटहरीमा प्रादेशिक जलन अस्पताल (Burn Hospital) निर्माणका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ।
४४. कोशी प्रदेशमा कार्यरत सार्वजनिक सवारीसाधनका सहचालकलाई स्वास्थ्य बीमाका माध्यमबाट उपचार गराउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ।
४५. प्रदेशका अस्पतालहरूमा सुनाई सम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहज सेवा प्रदान गर्नका लागि दोभाषे करार गर्न बजेट विनियोजन गरेको छ।
४६. सुरक्षा निकाय तथा कारागारहरूको भौतिक संरचनाको सुदृढीकरण, सामुदायिक प्रहरीको प्रबर्द्धन, सीमा सुरक्षामा नागरिक सहभागिता अभिवृद्धि गरी शान्ति सुरक्षा व्यवस्था मिलाउन आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छ।
४७. लागुऔषध प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्न र विपद् व्यवस्थापनमा युवाहरूलाई परिचालनका लागि प्रोत्साहन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छ।
४८. विपद् उत्थानशील प्रदेश निर्माण गर्ने हाम्रो दीर्घकालीन सोच हो। विपद् व्यवस्थापन प्रतिकार्यका लागि दुई वा सो भन्दा बढी स्थानीय तह र विकास साझेदार संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा अत्यावश्यक सेवा केन्द्र स्थापना गरी एकिकृत रूपमा विपद् व्यवस्थापन गरिनेछ।
४९. सुरक्षित सडकका लागि स्वस्थ्य र अनुशासित चालक भन्ने नारालाई स्थापित गर्न सवारी चालकको आँखा, मादक पदार्थ सेवन र लागुपदार्थ सेवनको परिक्षण निःशुल्क गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ।

५०. सवारीचालक अनुमतिपत्रको छपाईमा हुने गरेको ढिलासुस्तीलाई अन्त्य गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।
५१. प्रदेश स्तरीय सबै प्रकारका सञ्चार माध्यमहरूलाई नियमन गर्न आवश्यक कानून निर्माण गरिनेछ। प्रदेश सरकार र मातहतका निकायहरूको सूचना तथा विज्ञापनहरू प्रदेशका सञ्चार माध्यमहरूलाई उपलब्ध गराउन आवश्यक नीति बनाईनेछ। प्रदेश पत्रकारिता पुरस्कार, पत्रकार महासंघ तथा संघसंस्था र श्रमजीवी पत्रकारहरूको संस्थागत क्षमता सुदृढिकरणलाई निरन्तरता दिइनेछ।
५२. प्रदेश भूमि व्यवस्था र भूमिविहिनको जीविकोपार्जन सम्बन्धी आवश्यक नीति, कानून, मापदण्ड बनाईनेछ।
५३. आर्थिकरूपमा विपन्न नागरिकहरूलाई न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न संघ तथा स्थानीय तहसँगको साझेदारी, सहयोग र समन्वयमा प्रत्येक जिल्लामा निःशुल्क कानूनी सहायता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। माध्यमिक विद्यालयहरूमा कानूनी शिक्षा सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
५४. भूमीहिन तथा सुकुम्बासीहरूले घडेरी खरिद गर्ने प्रयोजनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिएको कर्जाको ब्याज मिनाहा गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु। साथै भूमीहिन तथा सुकुम्बासीहरूले घडेरी खरिद गरी एकीकृत बस्ती निर्माण गर्न चाहेमा प्रोत्साहन गरिनेछ।
५५. निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा खानेपानी, सिंचाई, उर्जा, भौतिक पूर्वाधार विकास एवं मानवीय विकासका क्षेत्रमा कार्यात्मक साझेदारी कायम गरी कार्यसम्पादन गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।
५६. प्रदेश राजधानी व्यवस्थापनको लागि आवश्यक जग्गा प्राप्ति गर्ने, पूर्वाधार विकासका लागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।
५७. प्रदेश लगानी सम्मेलन गर्न, चिया खरिदकर्ताहरूको सम्मेलन गर्न तथा अन्य विषयक्षेत्रगत सम्मेलन गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

५८. प्रदेशको समुन्नति र समृद्धिका लागि निजी क्षेत्र र सरकार अन्योन्याश्रीत हुन् भन्ने मान्यतालाई स्थापित गर्दै निजीक्षेत्र र साझेदार निकायहरूको समन्वय, सहकार्य, सहलगानी तथा सहजीकरणका माध्यमबाट प्रदेशको समग्र विकासमा सरकारले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नेछ।
५९. यस प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना अन्तिम वर्षमा सञ्चालन भइरहेकोले चालु योजनाको समिक्षा र आगामी योजनाको अवधारणापत्र यसै आर्थिक वर्षमा तयार गरिनेछ।
६०. प्रदेशको सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन प्रदेश योजना आयोगबाट आयोजना बैंक र प्रदेश गौरवका आयोजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ।

सभामुख महोदय,

अब म बजेट कार्यान्वयनका लागि विनियोजन र स्रोतको अनुमान प्रस्तुत गर्दछु।

६१. चालु आर्थिक वर्षका नीति तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न रु. ३६ अर्ब ७४ करोड ३५ लाख १० हजार विनियोजन गरेको छु। कुल विनियोजन मध्ये चालु खर्च रु.१२ अर्ब ६८ करोड १० लाख ८३ हजार, पूँजीगत खर्च रु.२० अर्ब ३८ करोड १५ लाख ८२ हजार, वित्तीय व्यवस्था तर्फ रु.१ करोड र स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण तर्फ रु. ३ अर्ब ६६ करोड ७३ लाख ४५ हजार रहेको छ। चालु खर्च मध्येमा संघीय अनुदान बचत फिर्ता तर्फ रु. २ अर्ब रहेको छ।
६२. चालु आर्थिक वर्षका लागि अनुमान गरिएको खर्च व्यहोर्ने स्रोत मध्ये प्रदेश सरकारको आन्तरिक राजस्वबाट रु. ४ अर्ब ५७ करोड ७८ लाख ५० हजार, राजस्व बाँडफाँडबाट रु. ११ अर्ब ६४ करोड ८१ लाख, संघबाट प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट रु. ८ अर्ब ७८ करोड ३८ लाख, सशर्त अनुदानबाट रु. ५ अर्ब ८४ करोड ३२ लाख, समपुरक अनुदानबाट रु. ७३ करोड र विशेष अनुदानबाट रु. ७६ करोड गरी राजस्व तथा वित्तीय हस्तान्तरणबाट जम्मा रु. ३२ अर्ब ८४ करोड २९ लाख ५० हजार खर्च व्यहोरिनेछ। बाँकी अपुग रकम नगद मौज्जातबाट रु. ४ अर्ब

२५ करोड १ लाख तथा वैदेशिक अनुदानबाट रू. १५ करोड ४ लाख ६० हजार व्यहोरिनेछ।

सभामुख महोदय,

६३. अन्त्यमा, प्रतिस्थापन विधेयक तयार गर्दा मार्गदर्शन गर्नु हुने माननीय प्रदेश प्रमुखज्यू, माननीय मन्त्रीज्यूहरू, माननीय उपसभामुखज्यू तथा प्रदेश सभाका माननीय सदस्यज्यूहरू प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु। प्रतिस्थापन विधेयक तयार गर्ने क्रममा उपयोगी सुझाव प्रदान गर्नु हुने सबैलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। बजेट तयारीमा संलग्न सबै राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू प्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। बजेट कार्यान्वयनमा सबैको सार्थक सहयोग मिल्ने अपेक्षा गरेको छु।

धन्यवाद।

